SCENARIUSZ ZAJĘĆ ETYKI

„Mój wewnętrzny Superbohater – jak działa sumienie?”

Poziom: Klasa IV **Dział programowy:** 2. Człowiek w relacji do siebie
Pytanie wiodące: *Jak kształtować własną tożsamość i dbać o swój dobrostan?*

1. Powiązanie z Podstawą Programową

Lekcja realizuje następujące punkty podstawy programowej:

- **Dział 2, pkt 7:** Uczeń wyjaśnia, czym jest sumienie, jaką pełni funkcję w życiu moralnym człowieka oraz jak się je kształtuje przez analizę i ocenę własnych działań lub zamierzeń.
- **Dział 1, pkt 4:** Stosuje do analizy zagadnień moralnych terminy: działanie, intencja, skutek, motywacja.
- **Dział 1, pkt 9:** Rozpoznaje i analizuje problemy moralne oraz dylematy.
- **Dział 1, pkt 11–12:** Charakteryzuje postawę dialogiczności i stosuje reguły efektywnej komunikacji.

Realizowane doświadczenia edukacyjne:

1. **Obowiązkowe:** indywidualna ekspresja artystyczna (wizualizacja refleksji etycznej).
2. **Obowiązkowe:** prowadzenie notatek na temat osobistych refleksji moralnych.
3. **Wybieralne:** przygotowanie scenki dramowej prezentującej rozwiązanie problemu etycznego. Nauczyciel wybiera jeden wariant spośród podanych w banku scenek, dopasowując go do specyfiki klasy.

2. Operacyjne cele lekcji

Kryteria sukcesu – po lekcji uczeń będzie potrafił:

- Wyjaśnić własnymi słowami, do czego służy sumienie.
- Wskazać **intencję** (dlaczego?), **działanie** (co?) i **skutek** (co z tego wynikło?) w konkretnej sytuacji.
- Ocenić moralnie podjęte działanie i wyciągnąć wnioski na przyszłość.
- Zaproponować rozwiązanie prostego dylematu etycznego.
- Aktywnie i życzliwie słuchać innych podczas dialogu w kręgu.

3. Przebieg zajęć (45 minut)

I. Wstęp: dociekania filozoficzne *(~8 min)*

Uczniowie siadają w kręgu. Nauczyciel inicjuje dialog:

- **Pytanie na start:** Czy zdarzyło Ci się poczuć niepokój lub ulgę w środku po podjęciu jakiejś decyzji?
- **Pytanie pogłębiające:** Czy sumienie zawsze ma rację? Czy może się mylić?
- **Indywidualizacja:** Uczniowie odpowiadają słownie lub gestem (kciuk w górę/dół).

Reguła prowadzenia: jedna osoba mówi, reszta słucha życzliwie; można nie zgadzać się z pomysłem – zawsze szanujemy osobę.

II. Budowanie przybornika etyki *(~12 min)*

Wspólne objaśnianie terminów z wykorzystaniem intuicji językowych uczniów:

1. **Intencja –** to, co mamy w głowie i sercu, zanim coś zrobimy (nasz cel lub zamierzenie).
2. **Działanie –** to, co faktycznie robimy.
3. **Skutek –** to, co dzieje się po naszym działaniu – dla nas i dla innych.

Ekspresja artystyczna – „Mój Sumieniak” (doświadczenie edukacyjne):

- Zadanie: narysuj własnego bohatera i wyposaż go w „Skaner Intencji” oraz „Analizator skutków”.
- Cel: interioryzacja wartości – nadanie osobistego znaczenia pojęciu sumienia.

III. Praktyka: scenka dramowa *(~15 min)*

> **Doświadczenie edukacyjne (do wyboru):**
> Nauczyciel wybiera jeden wariant scenki spośród podanych poniżej, dopasowując go do specyfiki i potrzeb klasy. Pozostałe warianty stanowią bank materiałów na kolejne lekcje.

Praca w grupach 4–5 osobowych. Przebieg: grupa przygotowuje scenkę (2–3 min), prezentuje ją, następnie klasa analizuje wspólnie:

- Jaka była intencja głównej postaci?
- Jakie działanie podjęła?
- Jaki był skutek dla niej i dla innych?
- Co podpowiadał Sumieniak?
- Jakie inne rozwiązanie mogłoby być lepsze?

IV. Podsumowanie: skaner decyzji *(~10 min)*

Uczniowie samodzielnie wypełniają kartę pracy „Skaner decyzji”.

- **Pytanie refleksyjne:** Czy dziś Twój Sumieniak był silny czy słaby? Co sprawiło, że go posłuchałeś (lub nie)?
- **Wniosek końcowy (wyprowadzany przez uczniów):** Sumienie kształtuje się wtedy, gdy myślimy o tym, co robimy i jakie to ma skutki.

---

4. Praca domowa

> **Doświadczenie edukacyjne:** prowadzenie notatek na temat osobistych refleksji moralnych.
> Przez najbliższe trzy dni zapisz lub narysuj jedną sytuację, w której Twój Sumieniak podpowiedział Ci dobre rozwiązanie.

---

5. Materiały do lekcji

Karta pracy: „Skaner decyzji”

MÓJ SKANER DECYZJI

pomaga mi słuchać mojego Sumieniaka

Imię i nazwisko: _____ **Data:** _____

Opisz sytuację (co się stało): _____

1. **Intencja –** Co miałem/miałam w głowie i sercu, zanim coś zrobiłem/zrobiłam? (Dlaczego chciałem/chciałam to zrobić?)

_____

1. **Działanie –** Co dokładnie zrobiłem/zrobiłam?

_____

1. **Skutek –** Co stało się potem?
   - Dla mnie:

     _____
   - Dla innych osób:

     _____

Jak się poczułem/poczułam po tej decyzji? (narysuj lub opisz: lekkość = dobrze | ciężar = coś mnie uwierało | coś innego)

_____

Co podpowiadał mi Sumieniak? (czy słuchałem/słuchałam go?)

_____

Co zrobiłbym/zrobiłabym inaczej następnym razem?

_____

Ocena Sumieniaka dzisiaj (zakreśl): Bardzo silny | Średnio silny | Trochę słaby | Jeszcze śpi

Krótka refleksja: Dziś mój Sumieniak był… bo…

_____

(miejsce na rysunek Sumieniaka)

Wskazówka dla nauczyciela: kartę można wypełniać indywidualnie po scenkach lub jako pracę domową. Dla uczniów ze słabszymi kompetencjami czytelniczo-pisarskimi – wersja z większą ilością miejsca na rysunki zamiast długich opisów.

Bank pytań do dociekań filozoficznych

Wybierz 2–3 pytania zależnie od czasu i dynamiki grupy.

- Czy zdarzyło Ci się poczuć niepokój lub ulgę w środku po tym, jak coś zrobiłeś/zrobiłaś?
- Czy sumienie zawsze ma rację, czy czasem może się mylić?
- Skąd sumienie wie, co jest dobre, a co złe?
- Czy można wychować swojego Sumieniaka, żeby był silniejszy? Jak?
- Gdyby Twój Sumieniak był superbohaterem, jakie supermoce powinien mieć?
- Co się dzieje, kiedy ktoś wcale nie słucha swojego sumienia?
- *Pytanie rezerwowe: Czy zwierzęta też mają sumienie? A dlaczego my mamy?*

Bank wariantów scenek dramowych (do wyboru)

Nauczyciel wybiera jeden wariant na daną lekcję, dopasowując go do specyfiki klasy. Pozostałe warianty to bank materiałów na kolejne zajęcia.

Wariant A. Ściąganie na sprawdzianie

- Ania bardzo chce dostać dobrą ocenę, bo mama obiecała nagrodę.
- Koleżanka Kaśka prosi o podanie rozwiązania jednego zadania.

Wariant B. Wykluczanie z zabawy

- Grupa dzieci bawi się w berka na przerwie.
- Jeden chłopiec jest nowy i słabo biega – koledzy mówią: „Nie, ty nie możesz z nami, bo zawsze przegrywasz”.

Wariant C. Kłamstwo, żeby nie zranić kolegi

- Franek narysował obrazek i pyta Oli: „Podoba Ci się?”. Obrazek jest nieudany, ale Franek bardzo się starał.
- Co powinna powiedzieć Ola?

Wariant D. Znaleziony przedmiot

- Na korytarzu leży czyjaś ulubiona naklejka. Znalazłeś/znalazłaś ją. Nikt nie widział.

Wariant E. Pomoc w domu a zabawa

- Mama prosi o posprzątanie pokoju przed przyjściem gości.
- Tymczasem koledzy wołają na podwórko grać w piłkę.

Wariant F. Plotka

- Słyszałeś/słyszałaś, że ktoś mówi coś złego o Twoim koledze. Czy powtórzysz to dalej, czy nie?